

עונג שבת (62)

שמירת שבת כהלכתה

זה לא רק מצווה אחת מתוך תרי"ג, אלא יסוד שמעמיד את כל תודעת היהדות והקשר בין האדם לבוראו. חז"ל אמרו על השבת שהיא "מעין עולם הבא". כלומר, השבת אינה רק יום מנוחה פיזי, אלא יום שבו המציאות כולה מקבלת משמעות אחרת. בימות החול האדם עסוק ביצירה, תיקון, שליטה בטבע ואילו בשבת הוא מפסיק "לעשות" ומתחיל "להיות". וכאן עומק העניין של שמירת שבת כהלכתה: כאשר אדם שומר שבת על פי ההלכה בכל פרטיה, לא רק במנוחה כללית אלא בהימנעות ממלאכות, בהקדשת הזמן לתפילה, משפחה ולימוד, הוא למעשה מעיד על שלושה יסודות: ראשית, על בריאת העולם. שבת היא עדות שברא אלקים את השמים ואת הארץ, כלומר שהעולם איננו תוצאה של כוח עיוור אלא של בריאה מכוונת. עצם ההימנעות ממלאכה היא הצהרה: אני מפסיק להיות יוצר כי יש יוצר ראשון. שנית, על יציאת מצרים. שבת מזכירה שהאדם אינו עבד לעבודה ולחומר. מי ששוכח ממלאכה מראה שהוא בן חורין אמיתי, לא משועבד לייצור, לריצה וללחץ. שלישית, על קדושת הזמן. ביהדות, הקדושה אינה רק במקום (כמו בית המקדש), אלא גם בזמן. שבת יוצרת "אי בזמן" שבו האדם נפגש עם הנשמה שלו ועם הקב"ה ללא מסכים של חולין.

המלקט

השלום בשבת

חשיבות מיוחדת נתנו חכמינו ז"ל לשלום ביום הקדוש הזה. ולכן אמרו אפילו אין לו ממון ומתפרנס מקופת צדקה, שואל על הפתחים וקונה שמן ומדליק נר. ואם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ויין לקידוש היום, נר שבת קודם. וכן אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנוכה, נר שבת קודם. כל זה משום שלום הבית החשוב ביותר בשבת קודש, שאין שלום בבית בלא נר. וכן הפליגו באיסור הכעס בשבת, כמרומו בפסוק "לא תבצרו אש בכל משבתיכם ביום השבת", שלא יכעוס ויבעיר אש הכעס בשבת. הרי אפילו אש של גיהנם שוכת בשבת, לכן גם על האדם להיות במנוחה ושלום עם כולם. ואפילו כעס כזה המותר בימות החול, צריך לימנע ממנו בשבת.

ספר "אורה של שבת"

עונג, לשם שבת: מענגיה לעולם כבוד ינחלו

באר הגר"א ז"ל (בפירושו לישעיהו א, יב-יג): אמרו חז"ל (שבת קיח.): כל המענג את השבת, נותנים לו נחלה בלי מצרים, שנאמר: אז תתענג על ה'. דין הוא לענג את השבת במאכל ובמשתה ולכבדה בכסות נקיה, אמנם צריך שתהיה כוונתו לשם שבת ולא להנאת עצמו.

לפיכך אמר הכתוב (ישעיה נח, יג): "וקראת לשבת עונג", "לשבת" דייקא, ולא להנאת גופו. לכן סדרו לנו בתפלה לומר: "מענגיה לעולם כבוד ינחלו", "מענגיה" דייקא, היינו: את הנשמה היתרה, שזוכים לה אלו המשמרים את השבת כדת. היא הנותנת שכשאמרו חז"ל "כל המענג את השבת" וכו', הביאו ראיה מהכתוב "אז תתענג על ה'", ללמדך מהו אותו עונג. לפי זה נוכל להבין מה שאמר רבי יהושע בר חנניא לקיסר (שבת קיט.): תבלין יש לנו ושבת שמו ... אמר לו: תן לי הימנו... אמר לו: כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו. רבי יהושע אמר לקיסר, שכאשר אנו מענגים את השבת לשם השבת עצמה, אזי מועיל לנו הדבר. לזאת בקש ממנו הקיסר "תן לי הימנו", שילמד אותו הכוונה הרצויה, כדי שיזכה אף הוא למעלת הנשמה היתרה. השיבו רבי יהושע, שאין הכוונה מועילה אלא למשמרים את השבת כדת, ורק הם זוכים לקדושה וטהרה.

ספר "ומתוק האור, שבת קודש"

שבת היא מתנה

הגמרא מסכת שבת (י.) אומרת: אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל. למה השבת נקראת "מתנה"? הרי אנו מצווים לשמור אותה, וזו מצווה כמו כל המצוות? ניתן לומר שהמתנה האמיתית בשבת היא היכולת להתנתק מה"עשייה" כדי להתחבר ל"הוויה". במהלך ששת ימי המעשה, האדם עסוק בעולם החומר, בשינוי הטבע, בבנייה וביצירה. הוא מרגיש שהוא "בעל הבית" על העולם. בשבת, כשאנחנו מפסיקים את מלאכתנו, אנחנו מצהירים באמונה שלמה: אני לא זה שמנהל את העולם, הקב"ה הוא הבורא. השבת היא בחינת "מעין עולם הבא". בעולם הזה אנחנו רגילים לחשוב שערך האדם נקבע לפי מה שהוא עושה או משיג. בשבת, אנחנו נחים מכל המרוץ הזה. אנחנו לא צריכים להשיג שום דבר. אנחנו פשוט נמצאים, עם המשפחה, עם התורה, עם הקדושה. השבת מלמדת אותנו שהמנוחה אינה בטלה, אלא היא השיא של היצירה. הקב"ה ברא את העולם במשך שישה ימים, אך השביתה ביום השביעי היא זו שנתנה משמעות וקדושה לכל מה שנברא לפני כן. ללא שבת, העולם היה נשאר עולם של חומר בלבד. השבת היא זו שמכניסה את הנשמה לתוך החומר.

המלקט

הדלקת נרות

נוהגין להדליק ב' נרות בליל שבת כנגד זכור ושמור. מצוות הדלקת הנר היא משום שלום בית. נר, בגמטריא

